

” Vi har spurgt en ekspert ”

Modelfoto:
Grafisk Himmel

Af Finn Held

Er børn under 6 år troværdige vidner i sager om seksuelle overgreb? Kan vi finde svaret i de medier, vi alle er så afhængige af, og hos de eksperter, der udtaler sig herom?

De sidste to års mediestorm omkring seksuelle overgreb på børn, pædofili, mandlige pædagoger og ikke mindst børns vidneudsagn viser en interessant forskel på de eksperter, som bruges af medierne, typisk i citat-form, og de eksperter, som selv bruger medierne, typisk i artikel- eller kronikform.

En ekspert er en, som vi alle kan få brug for, nemlig når vi ikke selv ved nok om en sag. En ekspert er ikke blot sagkyndig og erfaren inden for et ganske bestemt område; han er en *særlig* sagkyndig og en med *særlig* erfaring. Også fagfolk kan få brug for eksperter inden for deres eget fagområde. Erik Albæk har givet følgende bud på en ekspert-definition:

”Eksperter defineres traditionelt som sagkyndige, hvis virke baserer sig på deres faglige viden og kunnen, og hvis referencepunkt er deres fags videnskabelige og tekniske standarder og den nyudvikling og nytænkning, der finder sted her indenfor. Deres sagkundskab er opnået gennem langvarig teoretisk uddannelse og træning, og deres virke kan som regel kun bedømmes sagligt korrekt af fagfæller.”

Den, som i offentligheden får navn af ekspert, er virkelig noget. Det ligger i selve begrebet, at her er en, som er værd at lytte til, og som man fagligt set kan stole på. Han får tillagt autoritet i begrebets klassiske betydning. En eksperts udsagn kan kun anfægtes af andre eksperter, og de må i tilfælde af uenighed begge forholde sig til deres rent faglige grundlag og udgangspunkt. Deres udsagn skal være båret af en faglig og personlig integritet, som udelukker, at de pågældende udtaler sig af hensyn til andre interesser end det rent faglige, f.eks. økonomiske, ideologiske eller politiske interesser. Hvis der inden for deres fagområde er forskellige opfattelser af en sag, er det en væsentlig del af ekspertisen at have kendskab hertil og til de forskellige typer af argumenter, som anvendes af de uenige – måske stridende – parter.

Når vi har brug for det, overtager vi ekspertudsagn som vore egne. Bliver udsagnet antastet af andre, kan vi tvinges ud i en argumentation, der ser sådan ud i den klassiske opstilling fra en håndbog i logik:

A siger P

—

P er sand

Det er Jon Espersen, der bruger den pudsig opstilling i bogen "Logik og argumenter. En hjælp til kritisk tænkning." Den skal læses således: A siger P, altså er P sand. Han uddyber den på følgende enkle vis: "At en påstand er sand, følger ikke af, at den er blevet hævdet af en eller anden. Vi kan ganske vist gøre argumentet gyldigt ved at tilføje en præmis 'Alt hvad A siger er sandt', men en sådan præmis har vi ingen tiltro til; den kan vi uden tøven erklære for falsk".

Man kan altså ikke ud fra et logisk synspunkt tillægge en ekspert status som alvidende, gud, profet eller guru, dvs som en, hvis udsagn altid er sande, hvorfor enhver form for kritik er udelukket. I så fald har man ikke brug for logik. Så længe eksperter udtaler sig inden for det område, hvor han er ekspert, har man lov til at gå ud fra, at der er en høj grad af sandsynlighed for, at man kan regne med det, han siger.

Men han er i givet fald nødt til at belæge sine påstande med præciserende definitioner, logisk sammenhængende argumenter, dokumentation, referencer og bevisførelse. Og han må hele tiden være indstillet på at skulle stå til regnskab for, om han nu udtaler sig inden for eller uden for sit ekspertiseområde.

Ekspertter som brugere af medier

Når vi møder eksperter i medierne, er de der som mediebrugere eller som mediebrugte. Ekspertter er afhængige af medierne for at komme ud i offentligheden med deres viden. Det mest nærliggende for en ekspert er her at skrive bøger eller artikler til bøger eller tidsskrifter. Medierne har imidlertid også plads til eksperter, som selv vil bestemme, hvad det er, han vil sige til offentligheden. Det sker i kronikform eller i andre former for artikler, hvor omfang og placering er aftalt mellem bladet og forfatteren. Radioforedraget er også en mulighed, men anvendes sjældent i denne funktion. Derimod synes tv-mediet helt at mangle muligheder for ekspertens eget ønske om at komme autonomt til udtryk over for en større offentlighed.

Artiklen er i alle henseender forfatterens eget produkt. Han er omhyggelig med sit ordvalg og med relationen: præmisser og konklusioner. Og med sine kilder og referencer. Han ved, at fagfæller kikker kritisk på ham.

For læseren har artiklen den fordel, at vi kan følge ekspertens udredning og sammenholde hans krav på ekspertstatus med hans formidlingsform, hans argumentation og dokumentation. Selv om vi ikke er enig med ham i hans konklusioner og domme, kan vi godt bevare respekten for ham som ekspert.

Ekspertter som brugt af medier

Den mediebrugte ekspert er den, som nok udtaler sig i medierne, men gør det via en journalist. Det er journalisten, som henvender sig og beder om en kommentar el-

ler noget baggrundsstof, og det er journalisten, som sætter de ord på, som han finder passende. Undertiden kan eksperter bede om at få læst journalistens tekst op, men den er ikke hans egen, som det ville være, hvis han selv havde skrevet den. Eksperten har normalt ingen indflydelse på den sammenhæng, artiklen indgår i: sammenhængen med den øvrige tekst, sammenhængen med den vinkling, journalisten har anlagt osv. Endelig – og ikke mindst – eksperter ved ikke, hvilken større sammenhæng, hans udsagn kommer til at indgå i. Han vil formentlig gå ud fra, at journalistens ærinde er fair nok. Men det er ikke sikkert.

Både journalister og medieforskere henviser til, at journalister jo ikke kan vide alt og derfor meget ofte er nødt til at henvende sig til fagfolk/eksperter. Andre fremhæver betydningen af, at journalisten gennem eksperter kan få en blåstempling eller autorisation af egne holdninger og synspunkter.

Spørgsmålet er her, om eksperter hører eller ægget: begynder journalisten med eksperter eller er det her, han slutter? Er eksperter med til at forme vinklen på den historie, journalisten skal til at skrive, eller bliver han et led i dennes historie? Er hans udsagn et citat i en tekst, som allerede er skrevet?

Gør eksperter os klogere?

Journalisten Nina Rølle skriver i *Ud og Se* om de mediebrugte eksperter: "Aften efter aften bader de sig i nyhedsstudiernes kunstlys og vores allesammens lydhørhed. De analyserer og fortolker det der sker i den store verden, så vi ikke føler os helt fortabte. De har status som eksperter – og det er benhårdt arbejde." Og som en god journalist har også Nina Rølle spurgt en ekspert. Det er Preben Sepstrup, som bl.a. citeres for: "Eksperter spiller en stor rolle i samfundet fordi de mange gange er med til at sætte en dagsorden. Både politisk, men også for hvad vi går rundt og taler om. Så de udøver en vis magt."

Både journalisters og eksperters selvforståelse er udmærket gengivet i dis-

se citater. Men som mediebruger må man spørge sig selv, om eksperter er valgt ud fra deres ekspertviden, ud fra om deres udsagn passer ind i journalistens vinkling af historien, eller ud fra, at de kan sige noget, der er forståeligt for journalisten og læserne.

"Som en moderne Sheherazade fra "1001 Nats Eventyr" skal journalisten underholde sit publikum hver dag" skriver Anker Brink Lund og Maja Horst i *Den offentlige debat – mål, middel eller mantra?* "Fanges interessen ikke i tilstrækkelig grad, betænker vi os ikke på at zappe eller helt udskifte medie".

Derfor uddannes den moderne journalist i at give historien den vinkling, der fænger.

Men hermed er vi jo sprunget langt bort fra det, der oprindeligt var journalistens opgave: at oplyse os om, hvad der virkelig sker i verden omkring os, så vi selv kan tage stilling til, hvad vi mener om det.

Direktøren for *le monde diplomatique*, Ignacio Ramonet, skriver i sin bog *Die Kommunikationsfalle. Macht und Mythen der Medien*: "Informationer skal i dag besidde tre kvaliteter: De skal være let forståelige, hurtige og underholdende"... "Sandhedsbegrebet har ændret sig. Gentagelse er trådt i stedet for bevisførelse, information bliver erstattet af bekræftelse"... "Det bliver stadig vanskeligere for medierne at foretage en strukturel skelnen mellem sandt og usandt".

Fremtidsarkæologen Paul Virilio, byplanlægger og specialist i spørgsmål angående fysisk planlægning, bygger sin medieteorier på en generel teori om hastigheden som det overordnede imperativ for indretningen af vores samfund og vores tilværelse i det hele taget. Indhentning, bearbejdning og formidling af informationer sker med stadig større hastighed, og det gælder naturligvis, hævder han, også for massemedierne. En konsekvens heraf vil være, at journalister vælger deres eksperter ud fra bekvemmelighedskriterier: hvem kan vi hurtigt få fat i, hvem siger noget, som gør komplekse ting lette at gå til, og som ikke selv er med til at komplicere yderligere.

Systemteoretikeren Niklas Luhmann har peget på, at den mest effektive formidling sker, når man formidler noget inden for en forståelsesramme, som i forvejen er formid-

let. Eller sagt rådt og brutalt: gentagelse fremmer forståelsen men udvider ikke erkendelsen.

Vender vi nu tilbage til min skelnen mellem den mediebrugende ekspert og den mediebrugte ekspert, er det teoretisk muligt, at der er en afgørende forskel på ekspertisen hos den mediebrugende, som skriver kronikker, og den mediebrugte, som citeres og refereres. Der er formentlig tale om to forskellige former for ekspertise: den mediebrugende skal vurderes på sin fagligt definerede ekspertise, mens den mediebrugte kan vurderes på sin egnethed til at fungere i mediasammenhængen. Den, som medierne bruger, opsluges eller besættes af mediet og indrammes i den vinkling, som journalist og medie har en fælles interesse i.

Journalisternes valg af autoriteter

Mange af mediernes eksperter er helt forudsigelige. Vi møder dem igen og igen: John Halse, Per Schultz-Jørgensen, Erik Meier Carlsen, Ralf Pittelkow, Eva Smidt, Karsten Fledelius. Er de eksperter? Ikke i den betydning af ordet, jeg har holdt mig til, og i den brug medierne gør af dem. De er vel nærmest kommentatorer og bidrager måske til at gøre noget mere forståeligt, men ikke nødvendigvis til, at vi bliver meget klogere.

Når journalisterne vælger netop dem og gør det igen og igen, er det, fordi det i alle henseender er det letteste for journalisten at vælge en, som han har stående på adresselisten, og som har prøvet det før. Men det er også, fordi de på forhånd har status som en slags autoriteter i kraft af deres erhverv, deres position, deres uddannelse, og i kraft af, at de efterhånden er "kendt fra tv". Gentagen deltagelse i medierne giver autoritet.

I de to år, medierne har beskæftiget sig med pædofiles muligheder for at forgribe sig på børn i børneinstitutioner, er det påfaldende at se, hvordan det sædvanlige mønster hurtigt falder på plads. Journalisterne griber adresselisten og finder frem til dem med pædagogik og psykologi og det med børn. De kendte optræder igen, og de nye, som bliver præsenteret, begynder at udvikle mediestatus og optræde igen og

igen. I forskellige medier og i det samme medie. De blive autoriteter på området. Hvem er så de nye autoriteter? Kan vi være sikre på, at det er dem, der besidder ekspertise på de områder, vi nu har brug for at vide noget om? Hvordan bliver de valgt?

De bliver naturligvis valgt ud fra de samme principper, som journalister i øvrigt vælger ud efter, når de skal have mennesker at citere. Det er dem, der siger det, som passer ind i journalisternes vinklinger. Det er dem, som kan give de hurtigste, mest forenklede svar. Det er også dem, som kommer til at give svar, som passer ind i den atmosfære, som medierne skaber. Eksperter, hvis rolle det netop er at tjene fornuften og forstanden, kommer ind i en rolle, hvor de bliver brugt til noget helt andet: at tale til følelser, frygtsomhed og umiddelbarhed.

Ved et tilbageblik er det markant, at det først og fremmest er børnepsykologer, som har fået ekspertrollen i medierne, og blandt disse igen psykologer, som har børn i behandling, der har været udsat for misbrug. De får status som eksperter, men udtaler sig i realiteten ikke om det, de har ekspertise i, nemlig behandling af børn, der har været udsat for krænkelse og overgreb. De udtaler sig om pædofili generelt som var pædofili en truende fare, som nu havde lagt sig hen over det ganske land. De udtaler sig om børn som vidner uden at have noget særligt kendskab til emnet og på en måde, som er i skræmmende modstrid med almindelige menneskers opfattelse af børns måde at tale på, være på, fortælle historier på.

Siden sommeren 1998, hvor en pædagogmedhjælper i Gladsaxe blev dømt ved landsretten, og op til slutningen af 1999 har der været en stærk stigning i antallet af medieindslag om seksuelle misbrug af børn. Der har været en samtidig vækst i antallet af anmeldelser af krænkelse i børneinstitutioner. Der har været en samtidig vækst i forskellige forslag til, hvordan seksuelle overgreb i børneinstitutioner kan undgås. Sammenhængen mellem disse processer kan ikke overskues i dag.

Spørgsmålet om eksperternes rolle i

forløbet kan heller ikke afklares endnu. Men én ting synes helt klar. Eksperternes rolle i medierne har ikke været at gøre os klogere, men som citater at bidrage til, hvad journalisterne har ment at kunne bruge denne sag til. Og journalisterne brug af sagen har været betinget af det, som sagen kunne kaste af sig af dramatiske pointer, personlige dramaer og historier, som kunne køre over en periode og fastholde læserens opmærksomhed et stykke tid. Ikke læserens fornuft eller forstand, men netop hans opmærksomhed.

Børn som vidner

Fra midten af 1998 og til i dag har massemedierne i videste betydning produceret et omfattende materiale om seksuelle overgreb på børn.

Ved et tilbageblik bliver forskellen på de mediebrugte eksperter og de mediebrugende eksperter meget markant. De mediebrugte eksperter, som bruges som citater til journalisterne fortællinger, kommer meget hurtigt i anvendelse, dvs i 1998. Ekspertene som mediebrugere kommer først til senere, dvs i 1999.

Fra starten er det de hurtige citater, de store overskrifter. Senere kommer artiklerne, skrevet i eftertanke og med fremlæggelse af nuancer, udblik, viden.

Jeg vil med nogle enkelte eksempler prøve at vise, hvad jeg mener med de to tilgange til sagen. Jeg har valgt at gøre det omkring temaet børns troværdighed og børn som vidner. Hvad siger de psykologer, som journalisterne har spurgt, nemlig børnepsykologer, der behandler børn for seksuelle og voldelige overgreb, og hvad siger de psykologer, der selv har måttet gribe pennen og skrive en kronik? Og hvordan gør de det?

Jeg vil først give to eksempler på, hvordan to børnepsykologer er kommet til orde i medierne: den ene som brugt af mediet til at formulere et meget enkelt budskab, som muligvis er hans eget, men som i hvert fald er mediets. Den anden som bruger af mediet i en helt personlig henvisning til fagkolleger for at advare dem mod de alt for lette budskaber.

Vi har spurgt en ekspert

"Børn voldtaget, bundet og slået" lyder overskriften hen over 8 spalter på en helsidesopsætning i Morgenavisen Jyllands-Posten den 9. januar 1999.

Et reportagehold på 6 journalister fortæller, at "Ifølge vidneudsagn fra børn på Vadsstrupgård har både mænd og kvinder deltaget i sexmisbrug, der i brutalitet og omfang rækker langt ud over det, der tidligere er blevet oprullet i by- og landsretten".

Børnene skulle være blevet videofilmert og fotograferet under overgreb, hvor flere mænd og kvinder deltog. Overgrebene omfattede fuldbyrdet samleje for både drenge og piger. Børnene skulle være blevet bedøvet med både piller og væsker, fortæller journalisterne. Overgrebene skulle iflg. udsagn fra børnene have fundet sted på Hotel Eremitage og i private lejligheder. Det skulle altsammen være foregået tilbage i tiden før juni 1997, da børnene gik i børnehaven.

Kan det dog passe? spørger man sig selv. Og hvorfor blev det ikke meldt for længe siden?

Gladsaxe politi har angiveligt været i gang med en omfattende efterforskning i et år uden at finde noget som helst bevis for, at børnene talte sandt. Der blev ikke fundet film eller videooptagelser. Der var ingen hotelregistreringer. Det var ikke muligt at fastslå identiteten af de mænd og kvinder, som skulle have deltaget i voldtægten på børnene.

Anklagemyndigheden i Gladsaxe fandt derfor ikke grundlag for at rejse tiltale mod nogen, og i oktober samme år stadfæstede statsadvokaten denne afgørelse.

Her kommer eksperten ind i billedet. Han hedder Kuno Sørensen og præsenteres af Jyllands-Posten som "en af landets førende børnepsykologer og leder af Center for børn og unge ved Københavns amt, hvor flere af børnene fra Vadstrupgård har været i terapi."

Hvad skal han så bruges til?

Allerede i januar, da Jyllands-Posten bragte historien, som altså viste sig ikke at være sand, havde Kuno Sørensen erklæret, at "så hæsligt kan børn ikke digte".

Her i oktober, da politiet har afsluttet sagen uden at kunne finde noget som helst belæg for børnenes udsagn, bringer Jyllands-

Posten en artikel med overskriften: *Vads-trupgård – Ekspert stoler på børn – "Børn er troværdige vidner"*.

I artiklen optræder dog kun én ekspert: Kuno Sørensen. "Børn er, siger han, troværdige som vidner, selv om de ændrer deres forklaring."

Med andre ord: Børnene har ret. Politiet har uret. Forbrydelserne har fundet sted.

Det er vanskeligt at se, hvilke interesser "en af landets førende børnepsykologer" har i at opretholde en sådan påstand.

Påstanden er da heller ikke Kuno Sørensens. I hvert fald ikke først og fremmest. Den er Jyllands-Postens. Det var jo, hvad bladet havde hævdet med brask og bram tidligere på året. Nu hvor anklagemyndigheden har frafaldet, står avisens reportagehold på 6 journalister unægtelig med et troværdighedsproblem.

Den knibe skal eksperten hjælpe dem ud af, og det gør han.

En ekspert tager ordet

Det andet eksempel er fra en kronik skrevet af en ekspert, som har fulgt debatten i medierne og læst, hvad eksperter har udtalt om børns troværdighed og om børn som vidner.

Han er privatpraktiserende børnepsykolog, autoriseret med specialistanerkendelse og hedder Søren Friis Smith. Information bringer hans artikel i marts 1999.

Der er nu gået 1½ år siden anholdelsen af pædagogmedhjælperen i Gladsaxe. Han blev dømt for 20 forhold ved Retten i Gladsaxe, og dommen blev stadfæstet ved Østre Landsret, hvor straffen blev på 3½ år. Der er i mellemtiden rejst sigtelser mod mænd i 2 andre børneinstitutioner i Gladsaxe. I de forløbne måneder har medierne været fyldt op med indslag om pædofili, om mænds adgang til børnehaver, om Danmark som et paradis for pædofile, om en hel pædofilring i Gladsaxe, om krav om straffeattester, om indsættelse af et særligt politikorps til bekæmpelse af pædofile osv. Søren Friis Smith taler således ind i en situation, som han vil påvirke ved at mane til ydmyghed og forsigtighed, når man udtaler sig:

"Med stadig større faglig viden øges også ydmygheden over for virkelighedens kompleksitet. Følgelig udtaler de dygtigste fagfolk sig med den største forsigtighed. I de interviews med fagfolk, jeg er stødt på vedrørende dette spørgsmål [om man altid kan gå ud fra, at det et barn siger under en videoafhøring er i overensstemmelse med virkeligheden], har jeg somme tider savnet forsigtigheden."

Søren Friis Smith peger på følgende forhold, han mener, man bør være opmærksom på:

- Det er en falsk modsætning at sætte børns behov og retssikkerheden over for hinanden.
- Ingen fagfolk påstår, at man *altid* kan stole på børn, når de fortæller om seksuelle overgreb. De siger "som hovedregel" eller lignende. De ved godt, at svaret: Ja, altid! ikke holder.
- Børn siger det, der set fra deres synspunkt bedst kan sikre, at de fortsat vil få den nødvendige omsorg, de hidtil har fået.
- Man kan ikke udelukke den mulighed, at forældres følelse af ubehag ved ikke at vide, om barnet er blevet misbrugt, bliver så udtalt, at det får forældrene til at føle sig overbevist om, at misbruget har fundet sted. Dermed er usikkerheden borte.
- Det er ikke helt utænkeligt, at der findes forældre, der kan opleve, at det, at deres barn har været udsat for seksuelt misbrug, har en eller anden form for oplevet positiv konsekvens, der for de pågældende forældre opvejer den negative.

Det er modigt sagt, men forfatteren har argumenter for sine synspunkter – argumenter, som der desværre ikke er plads til her – men de står i artiklen!

Tro eller viden

Udsagn, der indgår som citater i journalisters iscenesættelser, får ofte karakter af løse påstande, slagord, overskriftsudtryk, løs snak. Formen giver muligvis ikke plads til andet. Men måske vælger jour-

nalisterne også de eksperter, som er lette at indpasse i denne formel. I det følgende bruger jeg Kuno Sørensens måde at argumentere på som eksempel. Derefter søger jeg at karakterisere de muligheder, kronikformen indeholder, ved at bruge en kronik af Lena Sjögren som eksempel.

Tro som grundform

I Jyllands-Posten bruges Kuno Sørensens i en stor artikel den 20. januar 1999 med overskriften: "Psykolog: Så hæsligt kan børn ikke digte".

Den sag, Kuno Sørensens her udtaler sig om, er den sag, som Jyllands-Posten havde sat stort op en uges tid tidligere med overskriften: Børn voldtaget, bundet og slået.

Børnene i denne sag lyver ikke, mener Kuno Sørensens. Der er efter hans opfattelse ingen tvivl om, at de taler sandt, når de fortæller om, hvordan de er blevet klædt af, misbrugt, ydmyget, tisset på, tvunget til at spise afføring, voldtaget, filmet og fotograferet. Argumenterne lyder således:

1. Når børn fortæller løgnehistorier, er det oftest for at sætte sig selv i fokus og at hæve sin status og sit eget selvværd. Og det er ikke tilfældet her.

2. Hvem ville fortælle noget så personligt og ubehageligt, med mindre det var rigtigt? Og hvad skulle motivet dog være?

3. Når så mange børn giver politiet så detaljerede beskrivelser, som tilfældet er, er det hævet over enhver tvivl, at de taler sandt.

Da Kuno Sørensens i oktober udtaler sig til Jyllands-Posten om den samme sag, fremfører han endnu et argument.

4. "Hvis de oplysninger der har været fremme i pressen, er sande, ville de kræve en utrolig dygtig skuespiller at referere de ting, så det bliver overbevisende. Og det har jeg ingen forventning om, at børn er".

Det er vanskeligt at se noget i disse påstande, som tyder på ekspertise, eller som gør krav på at være ekspertudsagn. Der er ingen reference til andet end almindeligheder. Der er ingen henvisninger til forskning eller til teori, og ingen forholden sig til, hvad andre psykologer med andre opfattelser har sagt om emnet.

Psykologen tror på de børn, han har i behandling, og det er egentlig det han vil give udtryk for.

Kuno Sørensens sammenfatter sin grundopfattelse i Jyllands-Posten 20.1.99: "Efter min mening er det hævet over enhver tvivl, at der er børn, andre steder i landet, der går rundt og gemmer på frygtelige hemmeligheder om lignende sager. Og af hensyn til dem bør vi lære noget af det her."

Viden er grundformen

Lena Hellblom Sjögren præsenteres i Politiken på følgende måde: mor til fire børn, dr. fil., autoriseret psykolog, sagkyndig i seksuelle misbrug, forfatter til bogen *Hemmeligheder och Minnen. Att utreda Tillförlitlighet i Sexualbrottmål*, 1997.

Hun tager ikke stilling til konkrete børns troværdighed eller til en konkret sag. Hun tager udgangspunkt i, at stadig flere vestlige lande oplever såkaldte pædofilskandaler i daginstitutioner.

Hun gør rede for udenlandske sager som McMartins i USA fra 1983 til 1990 og fra den norske Bjugn-sag fra 1992 til 1994, hvor der forelå mistanke om, at op til 60 børn skulle være blevet misbrugt. Kendetegnende for disse institutionssager var, at ingen af børnene havde udtalt sig spontant om overgrebene. "Man kan ikke sige, at børnene løj. De tilpassede sig det, som de voksne forventede, og den suggererende påvirkning, det indebar."

Hun henviser til andre eksperter som den danske kriminolog Berl Kutschinsky, den amerikanske psykiater Richard Gardner og til empiri, teori og eksempler som fremført af de to amerikanske psykologer Stephen J. Ceci og Maggie Bruck i bogen *Jeopardy in the Courtroom: A Scientific Analysis of Children's Testimony* fra 1995. Hun henviser til den offentliggjorte del af retsprotokollen fra Bjugn-sagen, hvori dommeren kritiserede den måde, børnene var blevet udspurgt og afhørt på. Hun giver eksempler på anvendte spørgeteknikker fra et engelsk hospital, hvor man har specialiseret sig i behandlingen af seksuelt udnyttede børn. Hun sammenfatter sit grundsyn således til sidst:

"For børnenes skyld, for børnenes bedste,

bør man besinde sig, holde hovedet koldt og få rede på forudsætningerne for det, som påstås, og finde frem til så mange facts som muligt, samt lade børnene fortælle uden voksnes forudfattede spørgsmål”.

En slags sammenfatning

En meget stor del af de eksperter, som er blevet anvendt til udtalelser og citater, er psykologer, hvoraf en del har børn i behandling, som har været udsat for seksuelle overgreb. Hvad har disse eksperter og journalisterne til fælles?

Behovet for et meget enkelt, let forståeligt og effektivt budskab.

Sådan arbejder journalister, men det gør eksperter jo ikke!

Forklaringen er, at de pågældende psykologer har udtalt sig om noget helt andet end det, de er blevet spurgt om. De er ikke eksperter i hukommelse eller vidnepsykologi. De er eksperter i at behandle børn, som har det forfærdeligt, fordi de har været udsat for voldelige overgreb, hovedsageligt udført af mandlige krænker. Disse eksperter fortæller imidlertid ikke om det, de er eksperter i. De giver udtryk for den omsorg, de føler for de børn, som er blevet svigtet af de mest naturlige omsorgspersoner. De holder med børnene over for en verden af potentielle krænker.

De eksperter, som selv har skrevet deres artikler, er kendetegnet ved nuanceringer, ved forsigtighed med hensyn til at udtale sig kategorisk, ved opfordringen til at tænke flere forklaringsdimensioner ind i hver sag, ved appellen til besindighed og til grundigt at undersøge alle tilgængelige facts. De er præget af rationalitet og videnskabelig tænkning. Det siger næsten sig selv, at de ikke er gangbare i den hurtige og kortfattede journalistik med de rammende overskrifter og klare pointer. Fra fremtræden på tv er de næsten udelukkede på forhånd af mediemæssige grunde.

Det er fra denne sidste gruppe af eksperter, vi skal hente viden for at kunne minimere flest mulige risici for overgreb på mennesker, enten det er små børn, store drenge eller ældre mænd og kvinder. Det må så at sige være den egentlige legitimering for deres arbejde: at styrke retssikkerheden og formindske risiko for overgreb og krænkelse.

Det er den samme form for videnskabeligt orienteret, argumenterende og rationel tænkning, som bør følge med ved enhver deltagelse i den offentlige debat.

Læren, som jeg mener kan uddrages, er så banal, at det kan gøre helt ondt. Hvis vi vil være klogere på en sag, er vi nødt til at anstrenge os. Vi er nødt til at læse artikler og bøger skrevet af mennesker, som selv vil stå til ansvar for, hvad de har skrevet. Og vi er nødt til at gøre det grundigt og omhyggeligt. Det kræver slid at blive klogere. Det er ikke noget, man underholder sig til.

Referencer:

- Erik Albæk I. Andersen m.fl.: Den demokratiske udfordring. 1999.
- Jon Espersen: Logik og argumenter, en hjælp til kritisk tænkning. Hans Reitzel. 1969.
- Paul Virilio: Krigen, byen og det politiske. Forlaget politisk revy. 1994.
- Ignacio Ramonet: La Tyrannie de la communication. 1999. Tysk oversættelse som Die Kommunikationsfalle. Macht und Mythen der Medien. Rotpunktverlag Zürich 1999.
- Niklas Luhmann: Die Realität der Massenmedien. Westdeutscher Verlag Opladen. 1996.
- Anker Brink Lund og Maja Horst: Den offentlige debat – mål, middel eller mantra? Fremad 1999.
- Nina Rølle: Eksperterne, i Ud og Se, September 1999.
- Søren Friis Smith: Når børn misbruges. Information 2. marts 1999.
- Lena Hellblom Sjögren: De ledende spørgsmål. Kroniken i Politiken 12. April 1999.

Finn Held er cand.pæd. i pædagogik